

2020-2021 sanat sezonu için Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü tarafından özel tiyatroların projelerine yapılan destek konusunda T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ilettiğimiz rapor kamuoyunun bilgisine sunarız.

Tiyatro Kooperatifi olarak, sahnelerin uzun zaman sonra yeniden açılmaya başladığı, özel tiyatroların var güçleriyle çalışarak ayakta kalma mücadelelerini sürdürdüğü, tüm nakdi desteklerin hayati önem taşıdığı bu hassas dönemde kamu destekleriyle ilgili şeffaflık ve kolaylaştırıcılığı önemsiyoruz.

Bu doğrultuda, 2021-2022 sanat sezonu için Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü tarafından özel tiyatroların projelerine yapılan destek konusunda, Tiyatro Kooperatifi ortağı 64 özel tiyatro tarafından 14-24 Ekim 2021 tarihleri arasında sağlanan veriler ışığında hazırladığımız ve 05.11.2021 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ilettiğimiz rapor aşağıdaki gibidir.

BÖLÜM 1: GİRİŞ

Aşağıdaki rapor, 2021-2022 sanat sezonunda Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü tarafından özel tiyatroların projelerine yapılan destek konusunda, Tiyatro Kooperatifi ortağı 64 özel tiyatro tarafından 14-24 Ekim 2021 tarihleri arasında sağlanan veriler doğrultusunda hazırlanmıştır.

- Tiyatro Kooperatifi ortaklarından %41'i desteğe başvururken, %59'u başvuru yapmamıştır.
- Başvuru yapmayan Tiyatro Kooperatifi ortaklarının belirttiği nedenler arasında:
 - T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sunduğu destek miktarının yeni bir tiyatro prodüksiyonunun hayata geçirilmesi noktasında yetersiz kalması,
 - Değerlendirme sürecinin adil ve şeffaf yürütüleceğine güven duyulmaması,
 - Destek alınması durumunda işleyen zorlayıcı prosedür ve tiyatrolar için ortaya çıkan yoğun evrak yükü,
 - Ticaret Odası kaydı ve "vergi borcu yoktur" yazısı gerekliliği,
 - Tiyatronun talebi doğrultusunda, pandemi koşulları sebebiyle, 2020-2021 sanat sezonu için Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nden alınan desteğin 2021-2022 sanat sezonuna devredilmesi,
 - Tiyatronun pandemi koşullarının getirdiği belirsizlik sebebiyle faaliyetlerini durdurması ve yeni oyun üretmemeyi tercih etmesi yer almaktadır.
- Başvuru yapan Tiyatro Kooperatifi ortaklarının %92'sinin başvurusu olumlu sonuçlanırken, %8'i red yanıtı almıştır.
Destekten yararlanamayan tiyatrolara başvurularının olumsuz sonuçlanma nedeni aktarılmamıştır.
- "Özel Tiyatroların Projelerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik" in 9.maddesinde, "Bakanlıkça özel tiyatroların projelerine, başvuruda sunacakları toplam

tahmini maliyetin %70'ine kadar yardım yapılabilir" ibaresi yer almaktadır. Ancak, destek başvurusu olumlu sonuçlanan 24 özel tiyatronun verileri incelendiğinde, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü tarafından verilen desteğin oyunların toplam maliyetinin ortalama %24'ünü karşıladığı görülmektedir. Bu oran, özel tiyatroların yeni bir prodüksiyonu hayata geçirmesini ve sezon boyunca seyirciyle buluşturmasını mümkün kılmamaktadır.

Esasen, verilecek desteğin üst limiti yönetmelikte yer alırken alt limitin yer almamasını da bir sorun olarak görüyoruz.

- Küçük, orta ve büyük olmak üzere farklı ölçeklerden destek başvurusu olumlu sonuçlanan 24 özel tiyatronun verileri, 2021-2022 sanat sezonu için Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü tarafından özel tiyatroların projelerine yapılan desteğin ortalama 30.000 TL olduğunu göstermektedir. Geçen sezonlarda destek alan Tiyatro Kooperatifi ortaklarının aktardığı bilgiler doğrultusunda, 2020-2021 sezonunda sağlanan desteğin ortalama 44.000 TL, 2019-2020 sezonunda sağlanan desteğin ise ortalama 31.000 TL olduğu gözlemlenmiştir.

1,5 yılı aşkın süredir devam eden, halen içinde bulunduğumuz zorlu pandemi sürecinde yaşanan kayıplar ve ülkemizdeki mevcut ekonomik koşullar gözetildiğinde, **tiyatro başına ayrılan destek bütçesindeki düşüş**, özel tiyatroları zor durumda bırakmaktadır.

Ayrıca, bu veriler ışığında, "**Özel Tiyatroların Projelerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik**"in 9.maddesinde yer alan "**Yardım tutarları, her yıl Ocak ayında bir önceki yılın yıllık Tüketici Fiyat Endeksinde meydana gelen artış oranında güncellenir**" ibaresinin de uygulanmadığı anlaşılmaktadır.

- Tiyatro Kooperatifi ortaklarının %31'i, aslen çocuk ve gençlik oyunları sahnelemektedir. Ancak desteğe başvuran Tiyatro Kooperatifi ortaklarından yalnızca %4'ü bir çocuk/gençlik oyunu projesi için destek talebinde bulunmuştur. Bu sebeple yetişkin oyunları ve çocuk/gençlik oyunlarına verilen desteği karşılaştırmak ve bu konuda yorum yapmak için elimizdeki veriler yetersiz kalmaktadır. Hem çocuk hem de yetişkin oyunları üreten pek çok tiyatronun destek başvurusunda yetişkin oyunları ile ilerlemeyi tercih etmesi dikkat çekicidir.
Bugüne değin özel tiyatrolara sağlanan kamu desteklerinde çocuk tiyatrolarına ayrılan bütçenin genellikle daha düşük olmasının yarattığı çekince, bunun bir sebebi olarak gösterilebilir.

BÖLÜM 2: YÖNETMELİĞİN 8. MADDESİNDEKİ DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ ÜZERİNDEN, ALINAN DESTEK RAKAMLARININ KARŞILAŞTIRMASI:

Aşağıdaki örneklerde de görüleceği üzere, özel tiyatroların başvurularında, "Özel Tiyatroların Projelerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik"in 8.maddesinde yer alan kriterlerin nasıl değerlendirilmeye alındığı şeffaf bir biçimde açıklanmamıştır. Bu sebeple, elimizdeki verileri

yönetmeliğin 8.maddesinin her bir bendindeki parametrelere göre ve benzer koşullarla başvuru yapan iki tiyatronun verilerini karşılaştırarak görüşlerinizi rica etme yoluna gittik. Buna göre:

1) Projenin Türk oyun yazarlarına ait bir eser olması (Ref: 8ç)

	Tiyatro A	Tiyatro B
Talep edilen bütçe	55000 TL	90000 TL
Güzel Sanatlar GM tarafından verilen bütçe	30000 TL	27000 TL
Sahneli mi?	Hayır	Hayır
Yazar	Yabancı	Yerli
Daha önce sahnelendi mi?	Hayır	Hayır
Oyuncu sayısı	2	2
İdari/teknik/yaratıcı kadrodaki kişi sayısı	6	6
Tiyatroda sigortalı çalışan personel sayısı	Değişken	2

Sonuç:

Yukarıdaki tabloda, benzer koşullarla başvuru yapan iki tiyatronun verileri karşılaştırılmıştır. Tiyatro B yerli bir yazara ait bir oyunla başvurmasına ve daha yüksek bütçe talep etmesine rağmen, Tiyatro B'ye verilen bütçe Tiyatro A'dan daha düşüktür.

Bu noktada, projenin Türk oyun yazarlarına ait bir eser olması değerlendirmede nasıl bir fayda sağlamak ve destek tutarına ne oranda yansıtılmaktadır sorusu gündeme gelmektedir.

2) Tiyatro edebiyatına yeni oyunlar kazandırılması amacıyla başvuru yapılan projenin yeni bir proje olması, daha önce başvuru sahibi veya diğer özel tiyatrolar tarafından sahnelenip sahnelenmediği. (Ref: 8d)

	Tiyatro C	Tiyatro D
Talep edilen bütçe	100000 TL	85000 TL
Güzel Sanatlar GM tarafından verilen bütçe	22000 TL	22000 TL
Sahneli mi?	Hayır	Hayır
Yazar	Yerli	Yerli
Daha önce sahnelendi mi?	Hayır	Evet
Oyuncu sayısı	1	4

İdari/teknik/yaratıcı kadrodaki kişi sayısı	8	6
Tiyatroda sigortalı çalışan personel sayısı	1	1

Sonuç:

Tiyatro C, daha önce sahnelenmemiş bir oyunla başvurmasına ve daha yüksek bütçe talep etmesine rağmen, Tiyatro D ile aynı tutarda destek almıştır.

Bu noktada, projenin daha önce sahnelenmemiş bir oyun olması değerlendirmede nasıl bir fayda sağlamakta ve destek tutarına ne oranda yansıtılmaktadır sorusuna yanıt aranmaktadır.

3) Profesyonel tiyatrolar kategorisinde başvurular için başvuru sahibinin sigortalı çalıştırdığı personel sayısı. (Ref: 8f)

	Tiyatro E	Tiyatro F
Talep edilen bütçe	52500 TL	75000 TL
Güzel Sanatlar GM tarafından verilen bütçe	20000 TL	20000 TL
Sahneli mi?	Hayır	Hayır
Yazar	Yabancı	Yabancı
Daha önce sahnelendi mi?	Evet	Hayır
Oyuncu sayısı	2	4
İdari/teknik/yaratıcı kadrodaki kişi sayısı	6	18
Tiyatroda sigortalı çalışan personel sayısı	1	9

Sonuç:

Yukarıdaki tabloda karşılaştırılan örneklerde, Tiyatro F, daha önce sahnelenmeyen, yaratıcı ve icracı sayısının daha yüksek olduğu bir projeye başvurmuş ve Tiyatro E'ye kıyasla daha yüksek bir bütçe talep etmiştir. Ayrıca, Tiyatro F'de sigortalı çalışan personel sayısı, Tiyatro E'den oldukça yüksektir.

Bu koşullar altında Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü tarafından Tiyatro E ve Tiyatro F'ye sağlanan destek tutarının eşit olması, özellikle sigortalı çalışan personelin değerlendirilmede nasıl bir fayda sağladığı sorusunu ortaya çıkarmaktadır.

4) Başvuru sahibi özel tiyatronun salonu bulunup bulunmadığı, varsa kapasitesi. (Ref: 8g)

	Tiyatro G	Tiyatro H
Talep edilen bütçe	1 20000 TL	1 20000 TL
Güzel Sanatlar GM tarafından verilen bütçe	27000 TL	22000 TL
Sahneli mi?	Evet	Evet
Koltuk kapasitesi	50	100
Yazar	Yerli	Yerli
Daha önce sahnelendi mi?	Hayır	Hayır
Oyuncu sayısı	1	1
İdari/teknik/yaratıcı kadrodaki kişi sayısı	7	11
Tiyatroda sigortalı çalışan personel sayısı	1	2

Sonuç:

Tiyatro G ve Tiyatro H, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nden aynı bütçeyi talep etmiştir. Her iki tiyatronun da salonu bulunmaktadır. Tiyatro H'nin salonunun koltuk kapasitesi, Tiyatro G'ninkinin iki katıdır. Buna rağmen, Tiyatro H'ye ayrılan bütçe, Tiyatro G'ye ayrıldandan belirgin oranda daha düşüktür. **Bu noktada, başvuru sahibi özel tiyatronun salonunun kapasitesi değerlendirmeye nasıl yansıtılmaktadır sorusunun yanıtı aranmaktadır.**

	Tiyatro I	Tiyatro J
Talep edilen bütçe	80000 TL	87000 TL
Güzel Sanatlar GM tarafından verilen bütçe	22000 TL	45000 TL
Sahneli mi?	Evet	Hayır
Yazar	Yerli	Yerli
Daha önce sahnelendi mi?	Hayır	Hayır
Oyuncu sayısı	3	7
İdari/teknik/yaratıcı kadrodaki kişi sayısı	6	11
Tiyatroda sigortalı çalışan personel sayısı	Yarı zamanlı 4	4

Sonuç:

Yukarıdaki tabloda, salonu olan Tiyatro I ve salonu olmayan Tiyatro J örnekleri karşılaştırılmıştır. Tiyatro J'nin projesinde yer alan yaratıcı ve icracı sayısı daha yüksektir; ancak Tiyatro I'nın da 45 koltuk kapasiteli bir sahnesi bulunmaktadır. İki tiyatro da birbirine yakın bütçelerde talepte bulunmuştur. Bu verilere rağmen, Tiyatro

l'ya sağlanan destek bütçesi, Tiyatro J'ye sağlananın yarısının altında kalmaktadır. **Bu noktada, başvuru sahibi tiyatronun salonunun olması değerlendirmeye yansıtılmakta mıdır sorusu gündeme gelmektedir.**

Ek olarak:

7 Mayıs 2021'de Kültür ve Turizm Bakanlığının daveti ile davetli kişi ve kurumların katılımıyla ve Kültür ve Turizm Bakanı Sn. Mehmet Nuri Ersoy başkanlığında gerçekleştirilen toplantıda, özel tiyatroların projelerine yapılacak destek yönetmeliğine salon desteği maddesinin ekleneceği; bu kapsamda, destekten yararlanan ve salonu olan her bir tiyatroya 20.000 TL + koltuk başına 100 TL ek destek verileceği Sn. Bakan tarafından telaffuz edilmişti. Mevcut tablo, bu kararın uygulamaya konulmadığını göstermektedir.

5) Projede görev alacak icracı ve yaratıcı sayısı. (Ref: 8ğ)

	Tiyatro K	Tiyatro L
Talep edilen bütçe	90000 TL	100000 TL
Güzel Sanatlar GM tarafından verilen bütçe	27000 TL	22000 TL
Sahneli mi?	Hayır	Hayır
Yazar	Yerli	Yerli
Daha önce sahnelendi mi?	Hayır	Hayır
Oyuncu sayısı	2	1
İdari/teknik/yaratıcı kadrodaki kişi sayısı	6	8
Tiyatroda sigortalı çalışan personel sayısı	2	1

Sonuç:

Tiyatro L'nin projesinde çalışan toplam icracı ve yaratıcı sayısı ve talep ettiği bütçe, Tiyatro K'ye oranla daha yüksek olmasına rağmen Tiyatro L, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü tarafından daha düşük bir destek bütçesi almıştır. Bu koşullarda, projede görev alan icracı ve yaratıcı sayısı değerlendirmeye nasıl yansıtılmaktadır sorusu ortaya çıkmaktadır.

BÖLÜM 3: SONUÇ

Tüm bu soru işaretlerinin ortadan kalkabilmesi için, objektif kriterlerin değerlendirmeye yansıtılma biçimi ve oranının açıklanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. **Bu noktada, Tiyatro**

Kooperatifi olarak Kasım 2020'de T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ilettiğimiz yönetmelik değişikliği önerilerinde de yer alan, dünya genelindeki desteklerde de örnekleri görülen (bkz. Eurimages Avrupa Konseyi Kültürel Destek Fonu, Avrupa Birliği Kültür Sanat Fonları, İrlanda Sanat Konseyi Stratejik Fonu, Avustralya Kültür Sanat Fonu) puantaj cetveli sistemini yeniden önermek isteriz. Bir puantaj cetveli oluşturulması, bu cetvelin başvuru çağrısıyla birlikte ilan edilmesi ve değerlendirme sürecinden sonra sonuçların tiyatrolara iletilmesi, şeffaflık ve güven tesisini sağlamak adına önemli bir adım olacaktır.

Ayrıca, önerdiğimiz puantaj sistemini uluslararası standartta işletmek üzere bilgi ve yeterliliğe sahip kültür idarecileri ve yöneticilerinin de kurulda görev almasının elzem olduğunu düşünüyoruz. Bu şekilde kurulan bir sistemin, hak ve adalet açısından soru işaretlerini azaltacağı, aynı zamanda Kültür ve Turizm Bakanlığı'na her yıl yöneltilen benzer eleştirileri bertaraf edecek şekilde pozitif bir etki yaratacağı görüşündeyiz.

Yönetmelikte, değerlendirme sürecini etkileyen ancak değerlendirmeye nasıl yansıdığı şeffaf bir şekilde açıklanmayan subjektif kriterler bulunmaktadır. Örneğin:

- Başvurulan projenin tiyatro sanatına sağlayacağı katkı
- Başvuru sahibi özel tiyatro tarafından gerçekleştirilen oyunların sanat seviyesi ve sahnelenmesindeki başarı düzeyi
- Başvuru sahibi özel tiyatronun bir önceki sanat sezonunda sahnelediği oyunlar ile özellikle birinci derecede kalkınmada öncelikli yörelerde gerçekleştirdiği etkinliklere ilişkin performansı

Mevcut durumda, değerlendirme komisyonu tarafından yapılan öznel yorum ve iyileştirme önerilerinin de tiyatrolara aktarılması önem taşımaktadır.

İdealde ise, sürecin adil ve şeffaf bir biçimde ilerlediğine güven duyulabilmesi için değerlendirmede subjektif bir kriterin olmaması, tüm parametrelerin puantaj sistemine dahil edilmesi gerekmektedir.

Saygılarımızla,
Tiyatro Kooperatifi